

BIJLAGE B: TOELICHTING FUNCTIES VAN GROEN

A. Verkeer

Als verkeerswegen eenduidig met groene elementen (bomen, bermen, beplanting) begeleid zijn, helpt dat automobilisten, fietsers en voetgangers zich te oriënteren. Groen kan ook worden ingezet om hiërarchie en continuïteit van wegen weer te geven. Na een kruising kan bijvoorbeeld duidelijk zijn dat de weg doorgaat door de opvallende hagenstructuur aan beide kanten van de weg. Hoofdwegen kunnen door de aanwezigheid van grote bomen makkelijk onderscheiden worden van woonstraten.

B. Beleving

Lanen, parken en pleinen met groen worden algemeen hoog gewaardeerd door bewoners, toeristen en recreanten. De seizoenen zijn te volgen in schaduw, licht, bladkleur, bloesem en vruchten. Bladeren ruisen bij zachte wind, bieden onderdak aan fluitende vogels en gaan hevig te keer bij stormweer. Groen maakt kort gezegd deel uit van de leefomgeving van mensen, plekken waar mensen aan hechten en herinneringen hebben. Een bekend voorbeeld binnen bebouwd gebied zijn natuurlijk de vijvers of watergangen waar de beplanting in het water spiegelt en een aangenaam beeld oplevert.

C. Recreatie en toerisme

Groen biedt ruimte en decor om te flaneren, spelen, sporten en van de natuur te genieten. Het stedelijk groen kent een intensief gebruik door de inwoners. In een zich verdichtende stedelijke omgeving zijn aantrekkelijke mogelijkheden om te bewegen (in de vorm van diverse routes) en om te verblijven (in de vorm van parken en pleinen) noodzakelijk. Belangrijke recreatieve verbindingen als fiets- en wandelpaden zijn bij voorkeur in het groen gelegen en verbinden vaak parken en andere grotere groengebieden met elkaar. Groen maakt zo een omgeving extra aantrekkelijk om naar toe te gaan en er korter of langer te verblijven en kan zo toeristische aantrekkingskracht creëren.

D. Identiteit

Groen levert een belangrijke bijdrage aan de eigenheid van de bebouwde omgeving. Ingepaste oude bomen en groenstructuren, maar ook recent aangelegd groen kan verwijzen naar de landschappelijke oorsprong of historische ontwikkeling van het stedelijk gebied. Hiermee wordt de geschiedenis van een gebied voelbaar en beleefbaar gemaakt.

Ook kan de wijze en aard van toepassing van groen verwijzen naar de filosofie die ten grondslag ligt aan de stedenbouwkundige opzet en zodoende de tijdsgeest weerspiegelen. Denk aan de formele opzet met cultureel siergroen in de wijken uit de jaren '30, de losse en natuurlijke beplanting van bosplantsoen en ruigtes zoals veel toegepast werd in de jaren '70 en '80 of de rationeel-architectonische toepassing van groen zoals heden ten dage veel voorkomt. Hiermee wordt groen tot één van de facetten die de identiteit van het stedelijk (deel-)gebied bepalen.

E. Ontwerp

Groen kan ruimtelijk op vele manieren worden gerangschikt en op deze manier een belangrijke bijdrage leveren aan de visuele belevingswaarde van een straat, plein of gebied. Door de keuze voor een verschijningsvorm kunnen groenvoorzieningen gericht worden ingezet om ruimtelijke of functionele kwaliteiten te benadrukken, zoals het begeleiden van zichtlijnen, ruimteverdeling en – werking binnen parken en op pleinen of het accentueren van gebouwen en wegen.

F. Landschap

Groen in de dorpsranden kan bijdragen aan een harmonieuze overgang van bebouwd gebied naar het omringende buitengebied. Door landschappelijke soorten toe te passen en structuren vanuit het buitengebied zo ver mogelijk te laten doorlopen tot in de directe woonomgeving worden de binding en samenhang met het aangrenzende landschap versterkt. Zodoende wordt tevens een belangrijke bijdrage geleverd aan de specifieke identiteit van een dorp of wijk en een goede ecologische dooradering van het bebouwd gebied. Zeker wanneer een dorp gelegen is in een waardevol landschap (bv. uiterwaarden) is speciale aandacht gewenst voor de landschappe-lijke functie van groen binnen de bebouwde kom.

G. Ecologie

Groen en bomen hebben een belangrijke natuurwaarde. Het openbaar groen, vooral als het op een natuurbewuste wijze wordt beheerd, herbergt een groot aantal habitats waar niet alleen de flora maar ook de fauna bij gebaat is. Groen leeft en geeft aan veel andere dieren kans om te leven en brengt zo de natuur tot aan de voordeur. Vogels, insecten (bv. bijen, vlinders) en kleine zoogdieren hebben groen in al zijn facetten nodig voor voedsel, nestgelegenheid, slaap- en rustplaats of hun veiligheid. Vooral grotere en oudere bomen kunnen ware pleisterplaatsen zijn. In een zomereik kunnen wel 400 verschillende soorten (insecten) aanwezig zijn.

Bomenrijen, beplantingssingels of ruige bermen vormen ook routes waarlangs vleermuizen, vogels en kleine zoogdieren hun weg kunnen vinden. De ecologische waarde van groen neemt toe naarmate het gebied groter is en er verbindingen zijn met andere groengebieden binnen en buiten de bebouwde kom.

H. Educatie

Groen heeft ook een duidelijk educatieve functie. Het volgen van bomen en struiken door de seizoenen heen maakt de natuurlijke kringloop van het leven aanschouwelijk. Ook laat de groene omgeving zien hoe alles met elkaar samenhangt: het jonge blad van een boom vormt voedsel voor een rups die zich ontpopt tot een vlinder, welke vervolgens vliegend van bloem naar bloem zorgt voor bevruchting en hierdoor zaadzetting mogelijk maakt zodat het erop volgende jaar weer nieuwe bloemen komen. Ook de grote variëteit aan culturele en natuurlijke bomen, heesters en struiken levert boeiend leermateriaal op (blad, bloem, zaden, vruchten). Daarnaast is groen indirect van belang voor educatie: uit onderzoeken blijkt steeds weer dat een groene omgeving het concentratie- en leervermogen verhoogt.

I. Economie

Groen en bomen hebben een direct economisch nut: houtopbrengst, veekering, biomassa, schaduw en beschutting. Vooral bossen, houtwallen en zogeheten geriefhoutbosjes hebben op deze manier direct waarde.

Indirect blijkt groen de waarde van woningen te beïnvloeden. Bewoners hechten veel belang aan groen in de directe woonomgeving. Woningen in de buurt van groen en parken brengen daar-door vaak meer op.

En niet onvermeld is de bijdrage van groen aan de toeristische sector. Toeristen verblijven graag in een aantrekkelijke omgeving en in combinatie met goede voorzieningen zal een langdurig verblijf een positief effect hebben op de lokale economie.

J. Ondergrondse infrastructuur

Het groen is van betekenis voor het herbergen van ondergrondse infrastructuur en relatief eenvoudig (en daardoor goedkoop) toegankelijk als het gaat om onderhoud. Aangezien het ondergrondse gebruik beperkingen stelt aan de overige functies van groen, is het wel van belang hier selectief mee om te gaan en een goede afweging te maken.

K. Waterberging

De afgelopen jaren komt het steeds vaker voor dat er zware regenval optreedt. In korte tijd valt er soms zoveel water dat de gebruikelijke afvoerkanalen tijdelijk onvoldoende capaciteit hebben. Ruimte om dit water tijdelijk op te vangen, voorkomt veel overlast en schade aan woningen en voorzieningen. Ruimte voor groen betekent daarom vaak ook ruimte voor infiltratie van water en is daarmee dus een oplossing voor het voorkomen van wateroverlast bij hevige neerslag. Groene (onbebouwde en onverharde) terreinen kunnen hierin voorzien en daarbij gelijktijdig ook andere functies vervullen. De aanleg van een wadi is hier een mooi voorbeeld van waarbij tegelijkertijd een extra dimensie kan worden toegevoegd aan de ruimtelijke kwaliteit en mogelijkheden voor spel en recreatie worden geboden. In het gemeentelijk water- en rioleringsplan¹⁸ (2016) is daarom als belangrijkste doel omschreven: De gemeente Renkum zorgt voor een klimaatbestendig en toekomstgericht riolerings- en afwateringssysteem. (Regen)water en groen in de openbare ruimte levert hier een bijdrage aan. Waarbij de gemeente een voorkeur heeft voor zichtbare oplossingen boven ondergrondse oplossingen en oplossingen die meerwaarde bieden voor de openbare ruimte of het landschap.

Door de hoeveelheid verhard oppervlakte te beperken, in zowel de openbare als particuliere terreinen, en in plaats hiervan te zorgen voor een groene inrichting kan een bijdrage worden geleverd aan een goede waterbeheersing. Dit leidt dan indirect tot besparingen op investering in rioolvoorzieningen.

¹⁸Water stroomt - Versie 12, Gemeente Renkum, definitief januari 2016

Overigens worden vegetatiedaken, vaak ten onrechte, ook genoemd voor de functie als water-berging/vergroten van het oppervlak voor verdamping en daardoor vermindering van afvoer en wateroverlast. Dat is het alleen het geval bij niet-intensieve regenval en niet bij in pieksituaties.

L. Klimaatadaptie / Temperatuur

Groen draagt om meerdere redenen een steentje bij aan een goed milieu. De temperatuur in een stedelijk gebied ligt gemiddeld hoger dan op het platteland. Vast staat dat meer ruimte voor groen ervoor kan zorgen dat het niet te warm wordt in de bebouwde omgeving. Dat meer bomen voor welkome schaduw kan zorgen op zonnige zomerse dagen, waarop het daardoor gewoon 24 graden wordt en geen 37.

De aanwezigheid van groen is een eenvoudige en effectieve manier om stedelijke warmte te temperen. Een omvangrijk bladerdek – grote struiken, bomen met grote kruinen – is daarbij van wezenlijk belang. Ook vegetatiedaken en verticaal groen (gevelbeplanting) kunnen hierbij vooral op particuliere terreinen rol spelen. Groen neemt grote hoeveelheden water uit de bodem op en verdampt dit via de bladeren en zorgt zo voor extra verkoeling en natuurlijk schaduw.

M. Luchtkwaliteit

Misschien wel de grootste winst van groen is de functie als ‘zuiverinstallatie’. Mits goed toege-past¹⁹ kan groen belangrijk zijn voor het zuiveren van lucht, met name als het gaat om het ver-minderen van de hoeveelheid fijnstof.